

Р Е Ш Е Н И Е

№ 28

гр. София, 07 март 2022 год.

В ИМЕТО НА НАРОДА

Върховният касационен съд на Република България, трето наказателно отделение в публичното заседание на петнадесети февруари през две хиляди двадесет и втора година в състав

ПРЕДСЕДАТЕЛ: АНТОАНЕТА ДАНОВА

ЧЛЕНОВЕ: МАЯ ЦОНЕВА

КРАСИМИРА МЕДАРОВА

С участието на секретаря И. Петкова и в присъствието на прокурора И. Симов като разгледа докладваното от съдия Цонева наказателно дело № 46/2022 год. и за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по чл. 346, т. 1 от НПК.

Образувано е по касационна жалба на адв. Д. Ц. – защитник на подс. В. М. Д. против решение № 151/07. 12. 2021 год., постановено по в. н. о. х. д. № 303/2021 год. по описа на Апелативен съд – Велико Търново (ВТАС).

С жалбата са направени оплаквания за наличието на всички касационни основания по чл. 348, ал. 1 от НПК. Поддържа се, че констатираното от въззивния съд нарушение във връзка с вида на наложеното наказание не може да бъде отстранено по реда на чл. 337 от НПК и като не е отменил първоинстанционната присъда и не е върнал делото за ново разглеждане ВТАС сам е допуснал съществено нарушение на процесуалните правила. Възражава се и срещу направения от контролираната инстанция доказателствен анализ и се предлага собствена интерпретация на доказателствената съвкупност. Твърди се, че съдът не е изпълнил задължението си за разкриване на обективната истина, тъй като не са разпитани лицата, за които има данни, че са възприели как подсъдимият е искал пари от лишените от свобода, за да съдейства за назначаването им на работа. Излагат се доводи за несъставомерност на деянието, тъй като окончателното решение за назначаване на работа не се взема от свид. А. Д. в качеството ѝ на инспектор по социални дейности и възпитателна работа (ИСДВР) в затворническото общежитие, а от колективен орган, като в тази връзка се изтъква, че като е приел, че подсъдимият индиректно е въздействал върху началника на общежитието, въззивният съд го е осъдил по непредявено обвинение. Сочи се, че наказанието е явно несправедливо, тъй като не са съобразени продължителността на наказателното производство, полаганият от подсъдимия труд по време на изтърпяване на наказанието по предходната присъда и младостта на подсъдимия. При условията на алтернативност са направени искания за отмяна на съдебните актове на предходните инстанции и за връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на първостепенния съд, за отмяна на въззивното решение и оправдаване на подсъдимия или за изменение на решението в санкционната му част и налагане на по-лекото от алтернативно предвидените наказания за престъплението по чл. 304б, ал. 1 от НК.

В съдебно заседание защитникът на подсъдимия поддържа жалбата по изложените в нея съображения.

Подс. В. Д. не изразява лично становището си по основателността на касационната жалба.

Представителят на Върховна касационна прокуратура дава заключение, че жалбата е неоснователна и пледира проверяваното решение да бъде оставено в сила.

Върховният касационен съд, в пределите на касационната проверка по чл. 347, ал. 1 от НПК, съобрази следното:

Касационната жалба е допустима, тъй като е подадена от надлежна страна срещу подлежащ на касационна проверка съдебен акт в законоустановения срок. Разгледана по същество, същата е неоснователна.

С присъда № 10/29. 06. 2021 год., постановена по н. о. х. д. № 231/2021 год., Окръжният съд – Плевен е признал подс. В. М. Д. за виновен в това, че в периода м. януари – м. юни 2018 год., в затвора – Белене, при условията на продължавано престъпление, поискал от четири лица общо 900 лв. и приел от тях 700 лв., които не му се следват, за да упражни влияние върху длъжностно лице – А. Д. инспектор социални дейности и възпитателна работа (ИСДВР) в Затвора – Белене, при вземане на решение във връзка със службата ѝ, поради което и на основание чл. 304б, ал. 1 вр. чл. 26, ал. 1 вр. с чл. 54 от НК го е осъдил на три години и шест месеца лишаване от свобода при първоначален строг режим на изтърпяване, както и на глоба в полза на държавата в размер на 3 000 лева.

Подсъдимият е осъден да заплати в полза на държавата равностойността на липсващия предмет на престъплението в размер на 900 лева.

Присъдата е проверена по жалба на подсъдимия и с решение № 151/07. 12. 2021 год., постановено по в. н. о. х. д. № 303/2021 год. по описа на ВТАС е изменена, като е отменено наложеното наказание глоба в размер на 3 000 лева и е намален размерът на присъдената на основание чл. 307а от НК равностойност на предмета на престъплението от 900 лева на 700 лева. В останалата част първоинстанционният съдебен акт е потвърден.

Преимуществено разглеждане следва да получат възраженията на касатора за допуснати съществени нарушения на процесуалните правила, тъй като при евентуална тяхна основателност би било безпредметно обсъждането на доводите за неправилно приложение на материалния закон и за явна несправедливост на наказанието.

На следващо място, съществена част от аргументацията в жалбата е свързана с аналитичната дейност на долустоящия съд, но тъй като повтаря дословно съображенията във въззивната жалба, следва да се припомни, че не съществува идентичност между правомощията на въззивната и касационната инстанция и обхвата на проверката, извършвана от тях. За разлика от второинстанционния съд, който проверява изцяло правилността на невлязлата в сила присъда и контролира доколко изводите по фактите се подкрепят от събраните доказателства, касационната инстанция не следи за обосноваността на въззивния съдебен акт. С изключение на хипотезата на чл. 354, ал. 5 от НПК, в която настоящият казус безспорно не попада предвид очертаното по-горе процесуално развитие на делото, върховната съдебна инстанция по наказателни дела не е съд по фактите, а само по правото, поради което необосноваността не е предвидена като самостоятелно касационно основание.

Касационният съд не може да приема нови фактически положения, нито да извършва преоценка на изводите на долустоящата инстанция за достоверност и убедителност на доказателствената съвкупност. Ето защо поначало не съществува процесуална възможност да бъде удовлетворено искането на защитата за възприемане на предложената в жалбата фактология, както и за третиране като неистинни на показанията на свидетелите Ю. Б., И. С., Н. Р. и А. А.. Отговор се дължи единствено на доводите за неспазване на процесуалните правила, гарантиращи формалната правилност на вътрешното убеждение на ВТАС, а прегледът на материалите по делото не показва значими отклонения от стандарта, заложен в разпоредбите на чл. 13, чл. 14 и чл. 107 от НПК.

ВТАС се е солидаризирал с доказателствения анализ, извършен от първата инстанция, като същевременно е обективирал и собствената си убедителна аргументация в подкрепа на извода, че показанията на разпитаните по делото свидетели заслужават доверие. Същите са интерпретирани съобразно действителното им съдържание без да им бъде придаван смисъл, какъвто те не притежават.

Въззивният съд с основание е отбелязал, че показанията на четиримата лишени от свобода Р., А., Б. и С. са еднопосочни досежно това, че за да бъдат назначени на полска работа е следвало да платят определена сума на подсъдимия. Нещо повече – в показанията на свид. А. се цитира специфичната реплика на свид. С., с която първоначално отказал да даде на Д. исканата от него сума: „...докато не видя коня и не се кача на него, няма пари...“. Отчетено е освен това, че не съществуват доказателства за влошени отношения между четиримата свидетели и подсъдимия, както и че не са събрани такива за целенасочено депозиране на показания във вреда на Д. с цел облекчаване на собственото им положение, каквато теза голословно се поддържа в касационната жалба.

В изпълнение на задължението си за обективност, всестранност и пълнота на изследването ВТАС е съпоставил показанията на Б., Р., С. и А. с протоколите за веществени доказателствени средства, получени при експлоатация на специални разузнавателни средства и е констатирал наличието на документиран разговор между подсъдимия и свид. Е. Ш., в който Д. е отговорил утвърдително на въпроса ѝ дали е вземал пари от другите лишени от свобода, за да уреди назначаването им на работа. Установено е също така, че заявеното от четиримата е в унисон с показанията на свид. М. М., описващи начина, по който изтърпяващите наказание в затворническото общежитие са били назначавани на желаната от тях длъжност като в зависимост от това дали и доколко са платежоспособни и дали длъжността е привлекателна исканата от Д. сума достигала до 1 500 лева.

Най-сетне, в подкрепа на извода за искани от подсъдимия суми от четиримата лишени от свобода съдът е изтъкнал и обстоятелството, че работните места не са били обявявани по изискуемия ред, че винаги за едно място е имало само един кандидат, че свид. А. Д. сама е попитала Ю. Б. иска ли да почне работа на длъжността, за която той предния ден е платил на подсъдимия като до този момент лишеният от свобода не бил споделял с нея намерението си да кандидатства за тази работна позиция. Пак като косвено доказателство е третиран и фактът, че при претърсване на килията на подсъдимия е открита парична сума, която значително надхвърля максимално разрешената за лишените от свобода.

Неоснователно е и възражението, че апелативният съд е направил недопустимо предположение относно близките отношения между подсъдимия и свид. А. Д., а оттам и касателно възможността му да окаже въздействие върху нея. Изводът му досежно коментираните обстоятелства е основан върху твърденията на свидетелите М. М., И. С. и Ю. Б.. Показанията на тримата лишени от свобода са били обсъдени в контекста на посоченото от самата Д., че е гласувала доверие на Д. да изготвя списъци, в които да отбелязва кои затворници са полагали доброволен труд и в кои дни. Установено е, че коментираните гласни доказателствени средства хармонират и показанията на началника на затворническото общежитие – свид. А. М.; внимателно са били анализирани протоколите за ВДС и по-специално документираните в тях разговори между подсъдимия и свид. Ш., касаещи реакцията на свид. Д. и по-сериозната ѝ загриженост за положението на подсъдимия, отколкото за собствената ѝ накърнена репутация вследствие на разкритията за начина ѝ на работа. Като косвено доказателство контролираната инстанция е третирила и изетите при претърсването на килията на подсъдимия 37 листа с отбелязване на доброволния труд, положен от лишените от свобода.

Специално що се отнася до последното обстоятелство, непротивопоставими са му твърденията в касационната жалба, че според подсъдимия списъци за положения доброволен труд от лишените от свобода са водили и надзирателите и именно отбелязаното в тях е било меродавно, ако има разминаване с отразеното от него. Като оставим настрана, че в показанията на свид. Д. не се съдържа подобно обстоятелство, защитата основава този довод върху негодно доказателствено средство. Коментираните изявления Д. е направил при разпита му в качеството му на свидетел, преди да бъде привлечен като обвиняем. От момента, в който разследващият орган му е предявил обвинението, предходните му свидетелски показания губят своето правно значение и доказателствена стойност имат само и единствено обясненията му като обвиняем. Това следва не само от забраната на чл. 118 от НПК, но и от различното правно положение на свидетеля и обвиняемия, предопределящо различната правна природа на техните изявления. При положение, че Д. се е възползвал от правото си да откаже да дава обяснения и не е възпроизвел отново фактите, за които е свидетелствал, нито страните, нито съдът могат да се позовават на първоначалните му изявления.

Незаслужен е упрекът към контролираната инстанция, че е проявила недопустима процесуална пасивност вследствие на което правно значимите обстоятелства са останали неизяснени. Вярно е, че в показанията на свидетелите И. С. и Н. Р. се съдържат данни, че разговорът им с подсъдимия за заплащане на парична сума, за да ги уреди на работа, е проведен в присъствието на други лица, а в тези на свид. Ю. Б. – че едно от същите тези лица го е насочило към В. Д. като начин да си гарантира, че ще почне работа на желаната длъжност. Вярно е също така, че тези лишени от свобода не са разпитвани по делото макар в показанията на Р., С. и Б. да се съдържат достатъчно данни, за да бъде установена самоличността им. Това обаче не означава, че доказателствената съвкупност е непълна и недостатъчна като обем и качество на съдържащата се в нея информация да установи извършените от подс. Д. действия и тяхната насоченост.

Предвид тези съображения касационната инстанция намери, че са несъстоятелни доводите на касатора за допуснати съществени нарушения на процесуалните правила при анализа и оценката на доказателствената съвкупност.

Несподеляемо е становището, че ВТАС е следвало да отмени първоинстанционната присъда и да върне делото за ново разглеждане след като е констатирал порок в дейността на окръжния съд по индивидуализация на наказанието. В материалноправен аспект първостепенният съд е нарушил принципа за законоустановеност на наказанието, посочвайки в диспозитива, че налага кумулативно двете санкции, които законодателят е предвидил като алтернативни за престъплението по чл. 304б, ал. 1 от НК. Погледнато от този ъгъл, не съществува спор, че въззивната инстанция както по принцип, така и в конкретния случай може сама да отстрани нарушението на материалния закон при спазване, разбира се, на забраната за влошаване положението на подсъдимия. От процесуална гледна точка апелативният съд би бил изправен пред необходимостта да отмени присъдата и да върне делото за ново разглеждане, ако волята на първата инстанция е дотолкова вътрешно противоречива, че не съществува яснота относно наложеното от нея наказание. Коментираният казус не попада в тази хипотеза, защото в мотивите към съдебния си акт окръжният съд ясно и недвусмислено е обосновал, че с оглед всички смекчаващи и отегчаващи обстоятелства целите на наказанието могат да бъдат постигнати с по-тежката от двете алтернативно предвидени санкции.

Касационната инстанция не констатира да е допуснато претендираното нарушение на материалния закон по смисъла на чл. 348, ал. 1, т. 1 от НПК.

Съобразно приетата от ВТАС фактология, която е обвързваща за настоящия съдебен състав, подсъдимият е поискал общо пет пъти и е получил четири пъти дар, който не му се следва, за да упражни влияние върху свид. А. Д. за вземането на решение, свързано с назначаването на работа на четиримата лишени от свобода – И. С., А. А., Н. Р. и Ю. Б..

Както правилно е отбелязал апелативният съд, за съставомерността на деянието е необходимо деецът да има реална възможност да упражни влияние върху длъжностното лице, в чиито правомощия е вземането на желаното от даващия дара или облагата решение. В същото време следва да се подчертае, че законодателят не се интересува какво е естеството на тази възможност за упражняване на влияние и по-специално дали тя произтича от отношения на власт и подчинение, от наличие на родствена връзка или, както е в настоящия случай, от отношения на близост и доверие. С оглед безспорно установените изключително близки отношения със свид. Д. и изградените между двамата взаимно уважение и безусловно доверие, достигащи до там, че свид. Д. е прехвърлила част от служебните си задължения върху подсъдимия, контролираната инстанция е направила законосъобразен извод, че В. Д. е разполагал с изискуемата от закона действителна възможност да влияе върху вземаните от нея решения във връзка с назначаването на работа на лишените от свобода.

На следващо място, за да е осъществен съставът на коментираното престъпление, не е необходимо решението, което е целено от даващия дара или облагата, да е окончателно и да представлява краен акт. То би могло да е междинен етап от сложен процес на вземане на управленски решения като се явява определящо за окончателното такова. Настоящият случай е точно такъв. Елемент от сложния

фактически състав на назначаване на работа на лишените от свобода с основополагащо значение е становището на ИСДВР, свързано с оценка на риска. По силата на чл. 164, ал. 3 и ал. 5 от ППЗИНЗС то се явява условие, без което не може – ако същото е отрицателно или изобщо отсъства, нито един лишен от свобода не би могъл да бъде назначен на работа. Без значение за съставомерността на деянието е как ще бъде наименовано то и в какъв акт ще бъде обективизирано – докладна записка, становище, оценка и т. н. Съществено е неговото съдържание, установяващо, че от гледна точка на риска от нарушаване на режимните изисквания и на опасността от рецидивизиращо престъпно поведение съответният лишен от свобода е подходящ за длъжността, за която кандидатства. В случая участието на свид. Д. съвсем не се изчерпва само с даването на обсъжданото становище, тъй като на основание заповедта на началника на затворническото общежитие тя е член на комисията по чл. 35, ал. 2 от ППЗИНЗС и становището ѝ не само юридически, но и фактически е било определящо за решението на колективния орган, а оттам и за това на началника на затворническото общежитие. В този смисъл са неоснователни доводите на жалбоподателя, че свидетелката няма правомощия във връзка с назначаване на лишените от свобода на работа.

В принципен план защитата основателно сочи, че е недопустимо деецът да бъде осъден по обвинение, което не му е предявено по надлежния ред. Вярно е също така, че на стр. 40 от решението контролираната инстанция е посочила, че подсъдимият реално е упражнил влияние върху две длъжностни лица – пряко върху свид. Д. в качеството ѝ на ИСДВР и индиректно върху свид. М. в качеството му на началник на затворническото общежитие. Това обстоятелство не дава основание за отмяна на проверявания съдебен акт, защото за съставомерността на деянието по чл. 304б, ал. 1 от НК поначало не е необходимо извършителят да е предприел действия по реализиране на влиянието, т. е. да е въздействал действително върху длъжностното лице, мотивирайки го да вземе желаното от даващия дара или облагата решение (в този смисъл Р. № 310/2011 год. по н. д. № 1587/2011 год. на II н. о., Р. № 310/2012 год. по н. д. № 769/2012 год. на I н. о., Р. № 211/2019 год. по н. д. № 1009/2018 год. на III н. о.).

Предвид изложеното относно съставомерността и правната квалификация на деянието не може да бъде удовлетворено искането за оправдаване на подсъдимия.

Неоснователни са възраженията за явна несправедливост на наложеното наказание.

Защитата настоява наказанието да бъде индивидуализирано по по-леката алтернатива, предвидена за престъплението по чл. 304б, ал. 1 от НК, но за това е необходимо да бъде направен извод, че тази санкция ще постигне изискуемия от закона поправително-възпитателен ефект върху подсъдимия и ще въздейства предупредително и възпиращо върху останалите членове на обществото. Предвид наличните отегчаващи обстоятелства подобна констатация би била юридически необоснована.

Извършеното от подсъдимия престъпно посегателство е със значителна степен на обществена опасност. Същата произтича от множеството деяния, включени в продължаваната престъпна дейност – пет на брой като се има предвид, че от свид. И. С. подсъдимият е искал пари двукратно. Наред с това сумите, които Д. е настоявал да получи са били значителна част от максимално допустимите средства, с които

лишените от свобода са имали право да разполагат в брой. Личността на дееца също не може да бъде основание за смекчаване на наказанието. Подсъдимият е започнал престъпната си дейност скоро след преместването му в затворническото общежитие, а броят на деянията и краткият времеви интервал, през който са извършени, наред с предходната му съдимост показват, че същият проявява престъпна упоритост и изтърпяното до инкриминирания период наказание лишаване от свобода не е постигнало необходимия корекционен ефект. Извън това са събрани и лоши характеристични данни за Д. – в негативна светлина го характеризират не само откритите при претърсването на килията му голяма сума пари и мобилен телефон, които са предмети, забранени за притежаване от лишените от свобода; отрицателната оценка за личността му се извежда и от предоставянето на такива забранени предмети и на останалите лишени от свобода (за което са свидетелствали М. М. и Н. Р.). Най-сетне, не може да бъде игнорирано и обстоятелството, че подсъдимият е злоупотребил с доверието, гласувано му от свид. Д. и се е възползвал от авторитета си сред останалите лишени от свобода.

Безспорно полагането на труд по време на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, наложено за предходно престъпление, следва да бъде третирано като смекчаващо отговорността обстоятелство. То обаче не може да бъде противопоставено успешно на така обсъдените отегчаващи отговорността обстоятелства и да доведе до намаляване на определеното от апелативния съд наказание.

Неоснователни са възраженията, свързани с продължителността на наказателното производство. Преценката дали са надхвърлени разумните граници по смисъла на чл. 6, т. 1 от Конвенцията за правата на човека и основните свободи е обвързана с привличането на дадено лице като обвиняем, тъй като от този момент то търпи негативните последици от водения срещу него наказателен процес, а критериите за това дали е допуснато нарушение, изискващо подходяща компенсация на обвиняемия са процесуалното му поведение, сложността на делото и усърдието на националните власти. В случая първоначалното постановление за привличане е било предявено на В. Д. на 11. 05. 2020 год. Въпреки че той е единственият обвиняем и в съда е внесен обвинителен акт само за едно престъпление, делото е с немалка фактическа и правна сложност. Това е така предвид обстоятелството, че Д. е обвинен в извършването на продължавано престъпление с включени в него пет деяния. Разпитани са немалък брой свидетели не само сред лишените от свобода, но и сред администрацията на затворническото общежитие. С оглед факта, че на изясняване са подлежали не само обстоятелствата, касаещи искането и получаването на наследващи се суми от подсъдимия, но и тези, отнасящи се до реда за назначаване на лишените от свобода на работа и до състава и начина на функциониране на комисията по чл. 35 от ПППЗИНЗС, е бил събран и значителен обем от писмени доказателства. За установяване на контактите на Д. с лица от затворническата администрация са били експлоатирани специални разузнавателни средства. В същото време не се установяват периоди на необосновано бездействие и неритмично извършване на процесуални действия от страна на органите на досъдебното производство и долустоящите инстанции. Ето защо независимо от изрядното процесуално поведение на подсъдимия не може да се приеме, че е допуснато значимо отклонение от изискването за

провеждане на наказателното производство в разумен срок, което да налага компенсиране на Д. посредством намаляване на наказанието.

Предвид изложеното и след като не установи наличието на визираните в касационната жалба основания за отмяна или изменение на въззивния съдебен акт, настоящият съдебен състав намери, че същият следва да бъде оставен в сила.

Така мотивиран и на основание чл. 354, ал. 1, т. 1 от НПК Върховният касационен съд, трето наказателно отделение

Р Е Ш И:

ОСТАВЯ В СИЛА решение № 151/07.12.2021 год., постановено по в. н. о. х. д. № 303/2021 год. по описа на Апелативен съд – Велико Търново.

Решението е окончателно и не подлежи на обжалване и протест.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: 1.

2.